

Vallan jäljillä

MENETELMÄOPAS JA TIETOPAKETTI
TOISEN ASTEEN OPETTAJILLE
GLOBALEISTA VALTARAKENTEISTA

AFRICANCARE

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

VALLAN JÄLJILLÄ

MENETELMÄOPAS JA TIETOPAKETTI
TOISEN ASTEEN OPETTAJILLE
GLOBALEISTA VALTARAKENTEISTA

Tervetuloa käyttämään Vallan jäljillä -oppimateriaalia!

Jokainen meistä on jollain tavalla vallankäyttäjä. Poliittinen osallistuminen ja äänestäminen ovat ehkä vaikuttamisen ja vallankäytön helpoiten havaittavia muotoja, mutta jos ajattelemme valtaa yksilöiden ja ryhmien välisinä suhteina, huomaamme, että valtaa voi käyttää lukuisin eri tavoin. Tämän oppimateriaalin kantavana teemana onkin siis valta sen eri muodoissa keskittyen etenkin kulttuuriseen ja sosiaaliseen valta. Oppaan sisältämissä harjoituksissa pohditaan paljon normeja ja stereotyyppioita vallan välineenä, ja opiskelijat pääsevät myös pohtimaan, millaisia he itse ovat vaikuttajina ja vallankäyttäjinä.

Oppimateriaali on tehty African Care ry:n vuosina 2017-2018 toteutetun Valtarakenteet näkyviksi-globaalikasvatushankkeen yhteydessä. Hankkeemme tarkoituksena on ollut haastaa toisen asteen opiskelijoita pohtimaan omaa rooliaan globaalissa maailmassa ja kyseenalaistamaan valtarakenteita, jotka ylläpitävät eriarvoisuutta eri maiden välillä ja niiden sisällä. Tällaisia valtarakenteita ovat mm. rasismi, sukupuolten välinen epätasa-arvo ja länsikeskeinen maailmankuva. Oppaan tavoitteena on inspiroida opettajia ja antaa heille työkaluja hankkeen teemojen käsittelyyn oppitunneilla erilaisten harjoitusten kautta.

Oppaan alussa on opettajille tarkoitettua taustatietoa valtarakenteista. Tämä osio olisi hyvä lukea läpi ennen harjoitteiden tekemistä, jos teemat eivät ole ennestään kovin tuttuja. Teoriaosuuden jälkeen on tehtäviä, joita voi tehdä yksittäin tai koostaa niistä kokonaisen oppitunnin. Tehtävät on jaoteltu lämmittelytehtäviksi, syventäviksi tehtäviksi ja kertaus- ja purkutehtäviksi, mutta jokaisen kategorian tehtäviä voi käyttää myös yksin. Tehtävät on suunniteltu toisen asteen opiskelijoille, mutta soveltuvat pienin muutoksin myös muille ikäryhmille. Olemme itse käyttäneet harjoitteita kouluvierailuillamme toisen asteen oppilaitoksissa sekä muissa työpajoissamme hankkeen aikana.

Toivotamme sinulle ja oppijoillesi antoisia hetkiä materiaalin parissa!

African Care ry:n globaalikasvatustiimi,

Tuuli Vauramo, Hilla Aaltio ja Elina Pohjonen

Sisällysluettelo

1. Mikä globaalikasvatus?	4
2. Valtarakenteet	5
2.1. Mitkä valtarakenteet?	5
2.2. Etnosentrismi ja eurosentrismi	6
2.3. Kehitysmaat ja kehitysmaiden naiset mediassa	7
2.4. Representaatio	8
2.5. Rasismi ja rotujärjestelmä	10
2.6. Sukupuolijärjestelmä	13
3. Vallan jäljillä -oppitunnin rakentaminen	15
4. Tehtäviä lämmittelyyn	17
4.1. Arvojana – Mitä on kehitys?	17
4.2. Kahoot! - Yllättäviä faktoja globaalista kehityksestä	18
4.3. Mitä tiedämme maailmasta -tietovisa	19
4.4. Yhden tarinan vaara	20
4.5. Unelmapatsaat	21
5. Syventävät tehtävät	22
5.1. Askel eteenpäin	22
5.2. Paperikoriharjoitus	25
5.3. Länsikeskeinen historia	29
5.4. Kartat länsikeskeisyyden paljastajina	30
5.5. Uutisanalyysi	32
5.6. Videoraati	34
5.7. Käänteiset roolit	36
5.8. Käyttäydy kuin mies	38
5.9. Menetetty vallankumous?	40
6. Tehtäviä purkuun ja kertaukseen	44
6.1. Sanaselitys	44
6.2. Unelmat ja ratkaisut -kartta	45
6.3. Mahdollisimman monta tapaa vaikuttaa	46

1. Mikä globaalikasvatus

Gloaalikasvatuksen tarkoituksena on kannustaa eri ikäisiä oppijoita toimimaan oikeudenmukaisemman ja tasa-arvoisemman maailman puolesta. Gloaalikasvatusta tekevät monet kansalaisjärjestöt, mutta myös opettajilla on tärkeä rooli globaalikasvattajina, sillä he kohtaavat kokonaisia sukupolvia työssään. Gloaalikasvatuksellisia näkökulmia voi ottaa esille hyvin monen aineen oppitunneilla, ja globaalikasvatus kytkeytyy vahvasti lukion opetussuunnitelman arvoperustaan.

Gloaalikasvatus sisältää hyvin paljon erilaisia näkökulmia ja se voidaan jakaa viiteen laajempaan osa-alueeseen: ihmisoikeudet, kestävä kehitys, monikulttuurisuus, rauhan edistäminen ja konfliktinehkäisy sekä kehitysyhteistyö. Näistä African Care keskittyy etenkin kehityskasvatukseen ja monikulttuurisuuskasvatukseen, tai laajemmin ajateltuna yhdenvertaisuuskasvatukseen. African Caren globaalikasvatuksen tavoitteena on tukea nuorten kriittistä ajattelua, ja toivomme, että nuoret oppisivat hahmottamaan keskinäisriippuvuuksia ja ymmärtämään laajempia kokonaisuuksia sen sijaan, että keskittyisimme yksittäisiin kehitysmaihin tai -ongelmiin.

Kriittinen ajattelu on pohjana myös kestäväen kehityksen edistämiselle: Kriittinen ajattelu on taito, jota tarvitsemme voidaksemme muuttaa normeja, totuttuja esittämisen ja ajatteluntapojaa siten kokomaailmaa. Nopeiden ”laastariratkaisujen” sijaan Vallan jäljillä -oppimateriaali tarjoaa välineitä syvällisempään, ilmiöiden juurisyitä käsittelevään ihmisoikeusperustaiseen kasvatukseen.

2. Valtarakenteet

Tämä luku on tarkoitettu opettajille taustatiedoksi valtarakenteista. Jos jokin käyttämistämme termeistä on epäselvä, tai haluat perehtyä muuhun aihepiirien sanastoon, suosittelemme Valtion taidemuseon [Kulttuurivähemmistöprojektia varten luomaa sanastoa](#).¹

2.1. Mitkä valtarakenteet?

Hankkeessamme keskiössä ovat valtarakenteet, eli sellaiset yhteiskunnalliset rakenteet, jotka asettavat joitakin ryhmiä toisia huonompaan asemaan yhteiskunnassa ja joihin liittyy vallan epätasainen jakautuminen. Nämä rakenteet voivat olla virallisia yhteiskunnallisia instituutioita, tai epävirallisia, mutta kuitenkin hyvin vakiintuneita käytäntöjä, tapoja, normeja ja perinteitä, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa yhteiskunnassa, kuten sukupuoliroolit. Usein epävirallisten rakenteiden muuttaminen on kaikkein hankalinta, sillä ne ovat juurtuneet niin syväälle ajatteluun, että ne näyttävät meille luonnollisina toimintatapoina ja ajattelumalleina ja toistamme niitä lähes huomaamattamme.

Hankkeemme tavoitteena on ollut haastaa opiskelijat tiedostamaan nämä valtarakenteet ja antaa heille eväitä niiden purkamiseen. Valtarakenteista puhuttaessa keskeistä on huomata mahdollisuus muutokseen: Valtarakenteet eivät ole luonnonlakeja, vaan ne muodostuvat ihmisten toiminnan kautta. Näin ollen meistä jokainen voi omalla toiminnallaan vahvistaa tai purkaa niitä. Tässä luvussa esittelemme lyhyesti etnosentrismiä, rasismia ja sukupuolijärjestelmää valtarakenteina ja niiden toimintaa yhteiskunnassa.

1 http://www.cultureforall.info/doc/monikulttuurisuus_kansio/sanasto.pdf

2.2. Etnosentrismi ja eurosentrismi

Etnosentrismi tarkoittaa taipumusta tulkita maailmaa omasta kulttuurista käsin ja oman etnisen ryhmän näkemistä keskeisenä. Muiden kulttuurien tapoja, uskontoja ja kieltä tulkitaan ja arvioidaan oman kulttuurin kautta. Etnosentrismi on siinä mielessä luonnollista, että me kaikki kasvamme jossain kulttuurissa, ja näin opimme pitämään kyseistä kulttuuria normina.

Etnosentrisessä ajattelutavassa on kuitenkin vaarana, että jaottelemme ihmisiä ”meihin ja muihin”, arvottaen ”meidän” kulttuurimme ja ajattelutapamme ”muiden” yläpuolelle. Eurosentrismi eli länsikeskeisyys on etnosentrismin muoto, joka asettaa eurooppalaisuuden (tai laajemmin länsimaalaisuuden) etusijalle. Länsikeskeisyyteen liittyy ajatus euroamerikkalaisen kulttuurin ja valkoisten ihmisten ylivertauudesta. Historiassa ajatusta Euroopan ylivertauudesta on käytetty mm. kolonialismin oikeuttamiseen: Eurooppalaiset olivat vakuuttuneita oman kulttuurinsa paremmuudesta, ja halusivat ”sivistää” alkukantaisina pitimiään siirtomaita.

Vaikkasiirtomaajärjestelmää ei enää virallisesti olekaan olemassa, länsikeskeisyys näkyy esimerkiksi siinä, miten määrittelemme kehityksen. Jos sanomme, että Afrikan tai Aasian maiden tulisi kehittyä, tarkoitamme yleensä, että niistä pitäisi tulla enemmän länsimaiden kaltaisia. Länsikeskeinen ajattelutapa on levinnyt myös länsimaiden ulkopuolelle kolonialismin ja kulttuurituotteiden välityksellä niin, että myös afrikkalaiset ja aasialaiset saattavat ihannoida länsimaista kulttuuria tai yhteiskuntaa.

Länsikeskeisyys näkyy esimerkiksi koulujen opetuksessa². Historiaa luetaan eurooppalaisten näkökulmasta ja monet yliopistossa opiskeltavat aineet, kuten

2 <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/opetus-ja-opiskelu/koulukirjat-luovat-kuvaa-lansimaalaisten-ylivertaisuudesta>

sosiologia ja filosofia, ovat rakentuneet eurooppalaisten kirjoitusten varaan. Länsikeskeinen opetus, jossa muut kulttuurit nähdään takaperoisina voi luoda valtaväestöön kuuluvissa opiskelijoissa ylemmyyden tunnetta samalla kun vähemmistöön kuuluvat opiskelijat saattavat vieraantua yhteiskunnasta³. Toisaalta myös Suomessa maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret sosiaalistuvat suomalaiseen yhteiskuntaan ja usein heidänkin ajattelunsa on eurosentristä.

2.3. Kehitysmaat ja kehitysmaiden naiset mediassa

Eurosentrismi näkyy myös suomalaisen median tavassa kuvat Afrikkaa ja afrikkalaisia. Pitäessämme työpajoja lukiolaisille, olemme usein aloittaneet kysymällä heiltä, millaisia uutisia he ovat nähneet Afrikasta. Poikkeuksetta esiin tulevat sanat ”konflikti”, ”sota” ”nälänhätä” ja ”köyhyys”.

Taksvärkki ry:n vuonna 2018 tekemä selvitys⁴ vahvistaa opiskelijoiden mielikuvat oikeiksi: Afrikasta todella uutisoidaan paljon enemmän negatiivisia kuin positiivisia uutisia. Taksvärkki löysi tammi- ja elokuun välillä Helsingin Sanomista 49 Afrikkaa koskevaa uutista, joista 21 käsitteli väkivaltaisuuksia, onnettomuuksia, sairauksia tai yhteiskunnallisia ongelmia ja vain yhdeksän käsitteli positiivista kehitystä. Ongelma ei rajoittunut pelkästään Afrikkaan, vaan kaikessa kehitysmaauutisoinnissa yleisimpiä aiheita olivat aseellinen konflikti, kehitysmaiden hallinto sekä pakolaiset.

Koska media rakentaa kuvaamme maailmasta ja välittää meille tietoa paikoista, joissa emme ehkä ikinä pääse itse käymään, ei ole yhdentekevää, millaista kuvaa media maailmasta luo. Uutisia lukiessa onkin hyvä muistaa, että uutiset

3 <https://public-history-weekly.degruyter.com/5-2017-9/using-multiperspectivity-to-break-through-eurocentrism/>

4 <https://www.maailma.net/blogit/kehitysmaista-uutisoidaan-edelleen-ikavia-asioita-selvityksen-mukaan-konflikti-on-yleisin>

kerrotaan aina jostakin näkökulmasta, ja median edustajat tekevät jatkuvasti valintoja siitä, mitkä maailman tapahtumista ylittävät uutiskynnyksen. Media voi siis välittää meille hyvin yksipuolista kuvaa maailmasta, vaikka uutiset olisivatkin totta, eivätkä ns. valeuutisia.

Negatiivisiin uutisiin keskittymisessä on vaarana, että ”kuvittelemme Afrikan olevan maanosa, josta ei tule mitään hyvää”, kuten suomalais-nigeriläinen feministi Minna Salami sanoi Lontoon Brixtonissa pitämässä Ted-talkissaan⁵. Hän totesi myös, että jos haluamme todella muuttaa maailmaa, meidän on ensin päästävä eroon näistä virheellisistä mielikuvistamme. Käsitksemme muista maista ja niiden asukkaista vaikuttaa moniin yhteiskunnallisesti tärkeisiin kysymyksiin, kuten tapaamme suhtautua maahanmuuttoon tai kykyimme tuntea empatiaa kaukana asuvia ihmisiä kohtaan. Tästä syystä tämä opas sisältää tehtäviä, joiden kautta opiskelijat pääsevät laajentamaan mielikuviaan kehitysmaista sekä tutkimaan kriittisesti kehitysmaiden esittämistä mediassa.

2.4. Representaatio

Ennen kuin teet opiskelijoiden kanssa mediaan liittyviä harjoituksia, voi olla hyödyllistä keskustella lyhyesti (media)representaation käsitteestä, ja siitä, millaisena kehitysmaat ja kehitysmaiden naiset yleensä esitetään suomalaisessa mediassa.

Representaatioilla tarkoitamme jonkin esittämistä jonkinlaisena. Uutisia kirjoittaessaan toimittaja tekee aina tietoisia tai tiedostamattomia valintoja siitä, millaisena uutisen kohteen esittää. Representaatioon liittyy myös valta: kuka saa esittää kenet ja minkälaisena. Representaatiot eivät siis pelkästään heijasta maailmaa, ne myös rakentavat sitä. Mediaan liittyvissä tehtävissä tarkastelemme, millaisia representaatioita kehitysmaista, naisista ja kehitysmaiden naisista

5 <https://www.youtube.com/watch?v=PiVB5niLrWg>

näemme mediassa ja pohdimme, miten ne vaikuttavat käsityksemme kehitysmaista ja sukupuolirooleista.

Feministisen tutkimuksen piirissä kehitysmaiden naisten representaatioista länsimaissa on puhuttu jo ainakin vuodesta 1986 asti, jolloin intialaissyntyinen feministinen ajattelija Chandra Mohanty julkaisi artikkelinsa *Under Western Eyes*⁶. Artikkelissa Mohanty kirjoittaa länsimaisten feministien tavasta kuvata kehitysmaiden naisia yhtenä homogeenisena, passiivisena ryhmänä. Mohantyn ajatuksia on sovellettu myös mediatutkimuksessa, ja esimerkiksi tutkija Radhika Parameswaran on tarkastellut intialaisten naisten representaatioita yhdysvaltalaisessa mediassa. Hän huomasi samojen stereotyyppien olevan voimissaan myös uutisissa: Kaikkien intialaisten naisten ajateltiin jakavan samat kokemukset uskonnosta, varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta, ja kaikki esitettiin sortavien uskonnollisten ja kulttuuristen käytäntöjen uhrina.⁷

Suomessa kehitysmaiden naisten mediarepresentaatioita on tutkittu hyvin vähän, mutta Mari Fisk (2010) tutki asiaa pro graduaan⁸ varten, ja huomasi, että kehitysmaiden naisia esiintyy suomalaisissa lehtiutisissa ylipäänsä hyvin vähän. Hänen tutkimissaan STT:n ja Helsingin Sanomien kehitysmaita koskevissa uutisissa vain 16 prosentissa esiintyi naisia, ja puolet näistä oli länsimaisia naisia, eli kehitysmaiden naisia esiintyi vain 8 prosentissa uutisista. Kun naisia esiintyi uutisissa, heille oli annettu hyvin passiivisia rooleja. Naisille ei useinkaan annettu puheenvuoroa tai heidät kuvattiin toiminnan kohteina aktiivisen tekijän sijaan.

Fisk jaotteli kehitysmaiden naisille annetut roolit kuuteen luokkaan: 1. sivullinen

6 http://www2.kobe-u.ac.jp/~alexroni/IPD%202015%20readings/IPD%202015_5/under-western-eyes.pdf

7 https://www.jstor.org/stable/3346804?seq=1#page_scan_tab_contents

8 <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/23336/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201005051629.pdf?sequence=1>

uhri, 2. tarkkailija, 3. selviytyjä, 4. äiti/sisar/tytär/vaimo, 5. kansalaisaktivisti ja 6. vaikuttaja. Näistä neljä ensimmäistä olivat yleisimpiä rooleja, ja kaksi viimeistä, eli kaikkien aktiivisimmat roolit, olivat harvinaisimpia. Asiantuntijan roolia naisille ei annettu juuri koskaan, vaikka kehitysmaiden miehiä uutisissa kyllä esiintyi asiantuntijoina. Usein toistuessaan tällaiset representaatiot vahvistavat stereotyyppioita kehitysmaiden naisista passiivisina uhreina.

Fisk totesi gradussaan myös, että uutisissa korostui usein länsinäkemys, mikä voi tarkoittaa vaikka uutisen kertomista jonkun suomalaisen henkilön kokemusten kautta. Uutiset olivat usein myös kirjoitettu "me vastaan ne" -hengessä, eli ne korostivat kehitysmaiden erilaisuutta "meihin" länsimaihin nähden. Tällaiset uutiset, vaikka ovatkin totta, helposti uusintavat stereotyyppistä kuvaa kehitysmaista sen sijaan että ne laajentaisivat käsitystämme maailmasta.

2.5. Rasismi ja rotujärjestelmä

Länsikeskeinen maailmankuva on tuottaa siis rasismia asettamalla länsimaisen näkökulman muiden yläpuolelle ja arvottamalla muita kulttuureita ja normeja sen mukaan. Rasismia on määritelty eri tavoin, mutta yhteistä kaikille määritelmille on, että tietynlaisia ihmisiä pidetään normina - muita parempina ja kehittyneempinä. Rasismi liittyy siis oleellisesti valtaan: Kenellä on valtaa määritellä normi, ja kuka tästä määritelmästä hyötyy.

Rasismien vanha, biologinen määritelmä perustui ajatukseen siitä, että on olemassa erilaisia ihmisrotuja, joista toiset ovat kyvykkäämpiä kuin toiset. Roduista muodostui hierarkia, jonka ylimpänä olivat valkoihoiset ihmiset. Eurooppalaiset aloittivat ihmisten luokittelemisen rotuihin 1600-luvulla, ja rotuajattelulla yritettiin muun muassa oikeuttaa siirtomaiden hankintaa, sillä ylemmällä valkoisella rodulla katsottiin olevan oikeus ja velvollisuus hallita kehittymättömämpiä rotuja. Vaikka

nykyään ajatellaan yleisesti, että ihmisiä ei voida jakaa biologisiin rotuihin, ajatus "roduista" on kuitenkin jäänyt elämään.

Nykyisin puhutaan usein rodullistamisesta, jolla tarkoitetaan ihmisten esittämistä rodun kaltaisina ryhminä esimerkiksi kulttuurin tai uskonnon perusteella. Tällaisessa ajattelutavassa kulttuurit nähdään muuttumattomina ja kulttuuristen erojen ajatellaan olevan ylitsepääsemättömiä. Tässä rasismien muodossa biologiset erot ovat siis vain korvattu kulttuurieroilla ihmisten luokittelussa ja hierarkioiden muodostamisessa.

Rasismi voi ilmetä yhteiskunnassa eri tavoin. Arkipäivän rasismi ilmenee eleinä, ilmeinä, vitseinä, nimittelyinä, huuteluna, välttelemisenä, syrjintänä tai eristämisenä arkipäivän kohtaamisissa. Rakenteellista rasismia taas ovat esimerkiksi oletukset ja johtopäätökset, joita teemme muista ihmisistä heidän ulkonäkönsä tai nimensä perusteella.

Rakenteellinen rasismi on sitä, että peruskoulun päättäviä rodullistettuja tyttöjä ohjataan opiskelemaan lähihoitajiksi sen sijaan, että heitä kannustettaisiin lukioon, tai että henkilö, jolla on vierasperäinen sukunimi, ei pääse työhaastatteluun tai saa vuokra-asuntoa. Rakenteellinen rasismi voi ilmetä myös työpaikkakulttuurina, joka ei anna tilaa erilaisuudelle eikä rohkaise eri lailla käyttäytyviä liittymään osaksi työyhteisöä. Rakenteellinen rasismi ei siis yksilöidy yhteen rasistiseen henkilöön, vaan se näkyy jonkin instituution toimintavoissa ja -kulttuurissa.

Tutkija Vesa Puuronen kirjoittaa, että "rotu" toimii yhteiskunnassa samanlaisena hierarkkisena kategoriana kuin sukupuoli tai yhteiskuntaluokka. Hänen mielestään voimmekin siis puhua rotujärjestelmästä samalla tavalla kuin puhumme sukupuolijärjestelmästä. Jos rotujärjestelmä otetaan rasismien tutkimuksen keskeiseksi kohteeksi, niin rasismi voidaan määritellä lyhyesti rotujärjestelmän

tuottamiseksi ja ylläpitämiseksi.⁹

Huom! Suomessa ei ole tapana yleensä puhua rodusta, sillä sana viittaa vahvasti vanhanaikaiseen käsitykseen biologisista eroista. Englannin kielessä sanaa käytetään useammin, mutta sielläkin se laitetaan usein lainausmerkkeihin sen korostamiseksi, että kyse ei ole biologiasta, vaan sosiaalisesta konstruktioista. Sanan käytön kanssa kannattaa siis olla tarkkana, ettei tule vahvistaneeksi ajatusta rodun olemassaolosta biologisena tai kulttuurisena kategoriana. Jos siis käytät sanaa oppitunnilla, opiskelijoiden kanssa olisi hyvä keskustella siitä, mitä sanalla tarkoitetaan (ks. vinkkilaatikko).

”Rodusta” ja rodullistamisesta on toisaalta tärkeä puhua opiskelijoiden kanssa, sillä meidän tulee ymmärtää ne keinot, joilla joitain ihmisiä suljetaan ulos yhteiskunnasta. Rasismi ei katoa sillä, että emme puhu ”rodusta”. Samasta syystä ei ole myöskään hedelmällistä väittää, että emme näkisi ”rotua” tai ihonväriä. Koska ihmisen ihonväri joka tapauksessa vaikuttaa siihen, miten yhteiskunta häntä kohtelee, keskustelua ei vie eteenpäin se, että väitämme olevamme ”värisokeita”.

9 Puuronen, Vesa: Rasistinen Suomi, 2011, Gaudeamus

Miten selitän rodun käsitteen opiskelijoille?

Rotu on sosiaalinen konstruktio, joka tarkoittaa sitä, että vaikka rodulla ei ole biologista pohjaa, niin siitä silti puhutaan ikään kuin se olisi olemassa.

Rotu on siis ihmisten puheissa ja ajatuksissa olemassa oleva asia, ja näin ollen sillä on myös todellisia seurauksia ja vaikutuksia yhteiskunnassa.

P.S.

Jos rodullistamiseen ja median eurosentrisyyteen liittyvät teemat kiinnostavat, kannattaa seurata

Ruskeat tytöt -mediaa. Sen juuret ovat päätoimittaja Koko Hubaran perustamassa ja palkitussa Ruskeat tytöt -blogissa:

”Ruskeat Tytöt Media on ensimmäinen suomalainen media ruskeilta ihmisiltä ruskeille ihmisille ja kaikille laadukkaasti yhteiskunnallisen, kulttuuri- sekä kauneus- ja muotijournalismin ystäville”

2.6. Sukupuolijärjestelmä

"Rodun" tapaan myös sukupuoli on yhteiskuntaamme järjestävä hierarkkinen kategoria. Sukupuoli on moninainen ilmiö, johon liittyy biologisia, sosiaalisia, psyykkisiä ja juridisia ulottuvuuksia. Oletus biologisesti määräytyvästä, kaksijakoisesta sukupuolesta on yhteiskunnassamme hyvin vahva. Lapsen syntyessä hänet luokitellaan tytöksi tai pojaksi ulkoisten tunnusmerkkien perusteella, vaikka todellisuudessa sukupuoleen liittyvät biologiset tunnusmerkit ovat moninaisia, eivätkä aina kovin yksiselitteisiä.

Lisäksi oletamme helposti lapsella olevan tiettyjä psyykkisiä tai sosiaalisia ominaisuuksia perustuen hänen biologiaansa. Tästä syystä sukupuolen biologisen ulottuvuuden korostaminen on harhaanjohtavaa, ja biologisesta sukupuolesta puhumisen sijaan olisikin parempi käyttää esimerkiksi termiä syntymässä määritelty sukupuoli.

Sukupuolen sosiaalisella ulottuvuudella tarkoitetaan niitä normeja ja rooleja, joiden mukaan odotamme eri sukupuolien käyttäytyvän. Myös sukupuolen sosiaalinen ulottuvuus on perinteisesti ajateltu kaksijakoisena: naisten ja miesten roolit yhteiskunnassamme ovat olleet melko erilaisia, ja ne ovat määräytyneet syntymässä määritetyn sukupuolen perusteella. Vaikka Suomessa ei olekaan enää niin tiukkoja sukupuolirooleja kuin joissain muissa maissa, sukupuolellamme on silti vahva vaikutus elämäämme juuri erilaisten roolien ja normien kautta.

Hyvä esimerkki sukupuoliroolien vaikutuksesta on lasten- ja kodinhoidon jakautuminen naisten ja miesten välillä. Vaikka nykyään on hyvin tavallista, että myös miehet osallistuvat kotitöihin ja lastenkasvatukseen, päävastuu perheen arjesta jää silti usein naiselle. Nainen pitää todennäköisesti miestä enemmän vanhempainvapaata, ja jopa 97% kotihoidontukea saavista vanhemmista on naisia.

Vuoden 2017 tasa-arvobarometrin¹⁰ mukaan kahden vanhemman perheissä, joissa on alle 7- vuotiaita lapsia, noin 44 prosenttia naisista koki olevansa liikaa vastuussa kotitöistä ainakin silloin tällöin. Miehistä vain hieman useampi kuin joka kymmenes koki näin. Kuitenkin 88% kaikista tasa-arvobarometriin vastanneista oli sitä mieltä, että miesten tulisi osallistua enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen, eli asenteista huolimatta koti- ja hoivatyöt eivät edelleenkään jakaudu tasaisesti.

Nykyään tunnustetaan myös, että ihmisen sukupuoli-identiteetti voi olla jotain muuta, kuin mitä hänen syntymässä määritelty sukupuoli on. Sukupuoli-identiteetti ei myöskään rajaudu kahteen juridiseen sukupuoleen, vaan ihminen voi tuntea olevansa kumpaakin sukupuolta tai ei kumpaakaan. Sukupuolen itsemäärittely onkin suositeltavin tapa ymmärtää yksilön sukupuoli, eli ihmisen sukupuoli on hänen oma kokemus itsestään. Itsemäärittelyoikeus pitää sisällään myös oikeuden jättää oma sukupuoli määrittelemättä.

Kun puhumme sukupuolijärjestelmästä, tarkoitamme siis ajatusta kaksijakoisesta sukupuolesta ja näille sukupuolille perustuvista rooleista ja normeista. Sukupuolijärjestelmään liittyy myös hierarkia: Miehiä ja miehisyyttä on pidetty naisia ja naisellisuutta arvostetumpana. Tällainen niin kutsuttu patriarkaalinen yhteiskuntajärjestys antaa siis miehille yhteiskunnassa tiettyjä etuoikeuksia.

Toisaalta tiukat sukupuoliroolit ja -odotukset rajoittavat myös miesten elämää ja tietyt maskuliinisuuden normit, kuten vaatimukset kovuudesta, tunteettomuudesta ja yksin pärjäämisestä ovat vahingollisia kaikille sukupuolille. Tällaisia maskuliinisuuden normeja kutsutaan joskus toksiseksi maskuliinisuudeksi, ja siihen liittyy myös naisellisina pidettyjen ominaisuuksien näkeminen huonompina ja heikompina ja siten miehille häpeällisinä.

10 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160920/STM_08_2018_Tasa-arvobarometri%202017_net.pdf

3. Vallan jäljillä -oppitunnin rakentaminen

Ennen kuin aloitat tehtävien tekemisen opiskelijoidesi kanssa, olisi hyvä käyttää hetki turvallisen ilmapiirin luomiseen. Voitte sopia yhdessä joitain sääntöjä, kuten ”Älä halvenna tai nolaa toisia” ja ”Älä naura toisen virheille.”

Harjoitusten aiheet koskevat monia ihmisiä henkilökohtaisesti, ja siksi onkin tärkeää, että opettaja tuntee ryhmänsä ennen harjoitusten tekoa ja tarvittaessa muokkaa harjoituksia. Älä koskaan pakota esimerkiksi syrjintää kokenutta opiskelijaa jakamaan kokemuksiaan, mutta tue häntä, jos hän haluaa niin tehdä. Alla on annettu esimerkkejä harjoitusten yhdistelemisestä, jos haluat rakentaa oppaan tehtävistä kokonaisen oppitunnin. Kaikki tehtävä toimivat myös itsenäisesti.

Teema: Etuoikeudet ja syrjintä

Lämmittelyyn: Unelmapatsaat

Syventävä tehtävä: Paperikori

Teema: Kehitysmaat mediassa

Lämmittelyyn: Yhden tarinan vaara

Syventävä tehtävä: Uutisanalyysi tai Videoraati

Teema: Stereotypiat kehitysmaista

Lämmittelyyn: Kahoot! - Yllättäviä faktoja globaalista kehityksestä

Syventävä tehtävä: Askel eteenpäin

Teema: Sukupuoliroolit ja -normit

Lämmittelyyn: Unelmapatsaat

Syventävä tehtävä: Käyttäydy kuin mies tai Menetetty vallankumous? (Tehtävä B)

Lopuksi: Unelma- ja ratkaisukartta

Teema: Länsikeskeisyys

Lämmittelyyn: Mitä tiedämme maailmasta? -tietovisa

Syventävä tehtävä: Kartat länsikeskeisyyden paljastajina tai Länsikeskeinen historia

Teema: Rasismi

Lämmittelyyn: Unelmapatsaat

Syventävä tehtävä: Käänteiset roolit

Teema: Maailmatalouden eriarvoistavat rakenteet

Syventävä tehtävä: Menetetty vallankumous? (Tehtävä A)

Lopuksi: Mahdollisimman monta tapaa vaikuttaa

4. Tehtäviä lämmittelyyn

4.1. Arvojana – Mitä on kehitys?

#kehitys, asenteet

Tavoite

Opiskelijat pohtivat omia arvoja ja asenteitaan globaaliin eriarvoisuuteen ja kehitykseen liittyen, ja opettaja saa käsityksen ryhmän ajattelusta kehityskysymyksissä.

Kesto

15 minuuttia

Mitä tarvitsen?

Sen verran tilaa luokkahuoneessa, että opiskelijat mahtuvat liikkumaan kuvitteellisella janalla kahden vastakkaisen seinän välissä.

Ohjeet

Nimeä luokkahuoneen toinen seinä täysin samaa mieltä -seinäksi ja toinen täysin eri mieltä -seinäksi. Kuvittele jana seinien välille. Lue opiskelijoille alla olevat väitteet ja pyydä heitä menemään sille kohtaa janaa, joka parhaiten kuvastaa heidän mielipidettään. Pura väitteet yhdessä keskustellen. Paikkaa janalla on vielä mahdollista muuttaa, kun on kuullut muiden perusteluja.

- Olisi parempi puhua rikkaista ja köyhistä maista kuin kehitysmaista ja kehittyneistä maista
- Köyhemmillä mailla on oikeus kasvattaa talouttaan rikkaiden maiden tasolle ympäristövaikutuksista huolimatta
- Talouskasvu on kehityksen paras mittari
- Rikkaammilla mailla on moraalinen velvollisuus tukea köyhempien maiden kehitystä
- Köyhempien maiden tulisi seurata rikkaiden maiden esimerkkiä kehityksessä

4.2. Kahoot! - Yllättäviä faktoja globaalista kehityksestä

#stereotypiat, ennakkoluulot, kehitysmaat, tasa-arvo

Tavoite

Tarkastella joitain kehitysmaihin liitettyjä stereotypioita faktojen valossa sekä tuoda esiin kehitysmaiden erilaisia olosuhteita, jotta mielikuva kehitysmaista saa lisää ulottuvuuksia.

Kesto

5 minuuttia

Mitä tarvitsen?

Tietokoneen, videotykin ja opiskelijoille laitteet Kahootin tekemiseen

Ohjeet

Tietovisa löytyy osoitteesta kahoot.com nimellä Yllättäviä faktoja globaalista kehityksestä. Opiskelijoiden tulee kirjautua osoitteessa [Kahoot.it](https://kahoot.it) päästäkseen pelaamaan.

4.3. Mitä tiedämme maailmasta -tietovisa

#etnosentrismi, eurooppakeskeisyys

Tavoite

Kiinnittää huomio maailmankuvamme ja tietämyksemme länsikeskeisyyteen

Kesto

15 minuuttia

Mitä tarvitsen?

Tietovisan pohjia (liite 1) printattuina

Ohjeet

Maailman väkiluvultaan suurimmat valtiot ovat Kiina, Intia, Yhdysvallat, Indonesia. Pyydä osallistujia nimeämään kaikista maista hallitsija, kulttuurituote (kirja, elokuva, musiikkikappale tms.), yritys ja elossa oleva tunnettu henkilö. Osallistujat voivat kilpailla yksin, pareittain tai ryhmissä. Anna opiskelijoille hetki aikaa miettiä vastauksia. Käykää sitten yhdessä sarakkeet läpi. Tarkoituksena ei ole etsiä oikeita vastauksia vaan kiinnittää huomio siihen, miltä taulukko näyttää tehtävän jälkeen. Useimmiten Yhdysvalloista tiedetään vastaukset kaikkiin sarakkeisiin, kun taas muista maista heikommin.

Kysy osallistujilta:

- Mitä tämä tehtävä kertoo meille maailmasta ja siitä mitä siitä tiedämme?
- Mikä on tämän tehtävän idea?

4.4. Yhden tarinan vaara

#stereotypiat, Afrikka, mediarepresentaatiot

Tavoite

Herättää keskustelua stereotypioista ja niiden vaaroista

Kesto

20 minuuttia

Mitä tarvitsen?

[Yhden tarinan vaara](#) -videon¹¹ , tietokoneen, videotykin

Ohjeet

Katsokaa opiskelijoiden kanssa Chimamanda Ngozi Adichien TED Talk -video Yhden tarinan vaara. Jos haluat lyhentää videota, voit aloittaa kohdasta 2:50 ja päättää, kun jäljellä on 4:35. Keskustele sitten opiskelijoiden kanssa: Mitä tarkoittaa yhden tarinan vaara? Mitä haittaa siitä on, jos meillä on yksipuolinen kuva jostain kulttuurista, maasta tai maanosasta? Miettikää mitä laajempia vaikutuksia tällä on yhteiskunnassa esim. kehitys- tai maahanmuuttopolitiikan kautta.

11 https://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story?language=fi

4.5. Unelmapatsaat

#tasa-arvo, unelmat

Tavoite

Herätellä opiskelijat miettimään tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä ongelmia

Kesto

20 minuuttia

Tarvitset

Tilaa luokan edessä patsaiden esittämiseen

Ohjeet

Jaa opiskelijat 4-5 hengen ryhmiin ja pyydä heitä miettimään, minkä tasa-arvopuutteen he haluaisivat maailmassa korjata, jos heillä ei olisi minkäänlaisia rajoituksia. Voit halutessasi valita tarkemman teeman, esim. rasismi, sukupuolten välinen tasa-arvo tai globaali eriarvoisuus. Ryhmät tekevät omasta unelmastaan patsaan, jonka he esittävät muulle luokalle, muiden arvaillessa mistä on kyse. Jos arvaaminen on vaikeaa, esittäjät voivat lisätä ääntä tai liikettä.

5. Syventävät tehtävät

5.1. Askel eteenpäin

#etuoikeudet, stereotypiat

Tavoite

Eläytyä eri lähtökohdista tulevien ihmisten kokemuksiin maailmasta, herätellä opiskelijoita ajattelemaan omia etuoikeuksiaan ja haastaa stereotyyppisiä käsityksiä kehitysmaiden kansalaisista.

Kesto

Noin 20 minuuttia riippuen ryhmän koosta

Mitä tarvitsen?

Avaran tilan, roolikortit (liite 2) printattuina ja leikattuina, väittämät printattuina

Ohjeet

Varmista, että käytössänne on avara tila, jossa opiskelijat mahtuvat asettumaan riviin tilan perälle. Jaa osallistujille roolikortit, kortteja ei tule näyttää toisille. Jos ryhmässasi on enemmän opiskelijoita kuin rooleja, voit antaa samoja rooleja useammalle eri henkilölle. Pyydä opiskelijoita rauhoittumaan ja eläytymään seuraavaksi heille annettuun rooliin. Lue ääneen osa tai kaikki seuraavista kysymyksistä.

- Millainen lapsuus sinulla oli?
- Millainen perheesi oli?
- Kenen kanssa leikit?
- Millaisessa talossa asuit?
- Entä missä asut nyt?
- Keitä perheeseesi kuuluu?
- Käytkö koulussa tai töissä?
- Jos käyt töissä, millaista työtä teet ja paljonko tienaat?

- Onko sinulla vapaa-aikaa? Miten kulutat sen?
- Onko sinun mahdollista pitää lomaa? Mitä silloin teet?
- Mitä pelkää?
- Mitä odotat tulevaisuudelta?

Kun osallistujat ovat saaneet hetken aikaa kuvitella henkilön, jonka rooliin he eläytyvät, esitä heille osa tai kaikki seuraavista väittämistä. Jos he ovat samaa mieltä, he astuvat askeleen eteenpäin, jos eri mieltä tai epävarmoja, he pysyvät paikoillaan.

- Olen yleensä tyytyväinen elämääni.
- Minulla on tarpeeksi rahaa asumiseen, ruokaan ja koulunkäyntiin.
- Pääsen lääkäriin tarvittaessa.
- Minun on ollut mahdollista opiskella ja valita mieleiseni ura, tai uskon, että tämän on minulle mahdollista tulevaisuudessa.
- Voin itse päättää, menenkö naimisiin ja kenen kanssa.
- Voin päättää, montako lasta haluan.
- Saan harrastaa mitä haluan.
- Tunnen oloni turvalliseksi kävellessäni kadulla.
- En ole ikinä kokenut syrjintää sukupuoleni, seksuaalisen suuntautumiseni, uskontoni tai ihonvärini takia.
- Voin viettää aikaa rakkaani kanssa julkisella paikalla ilman, että minua häiritään.
- Minun on helppo matkustaa ulkomaille.
- Minun on helppo saada tietoa muusta maailmasta esim. netin tai sanomalehtien välityksellä.
- Voin vaikuttaa oman yhteiskuntani asioihin.
- Voin äänestää kansallisissa ja paikallisissa vaaleissa oman valintani mukaan.

- Minulla on luottavainen olo tulevaisuuden suhteen.
- Koen, että minua arvostetaan ja kunnioitetaan yhteisössä, jossa elän.

Kun väitteet on esitetty, katsotaan missä kohtaa luokkaa kukin seisoo. Kaikki saavat vuorotellen kertoa roolinsa ja perustella miksi on juuri siinä kohtaa kuin on. Millaiseksi osallistuja kuvitteli elämänsä? Miksi juuri tällaiseksi? Miten stereotypiat ohjasivat kuvittelua? Jos useammalla ihmisellä oli sama roolikortti, miten heidän kuvittelemansa elämät erosivat toisistaan?

Harjoituksen tarkoituksena on paitsi herätellä ajattelemaan maailmassa esiintyvää eriarvoisuutta, myös haastaa stereotypioita. Kiinnitä huomiota esimerkiksi sukupuoleen, ikään ja asuinpaikkaan. Ovatko nämä seikat vaikuttaneet siihen, millaiseksi henkilön elämänsä on kuvitellut? Jos, niin miten? Olisiko tilanne ollut eri, jos vaikka sukupuoli olisi ollut toinen?

Lopuksi kerrotaan, että joillain hahmoilla oli todellisia esikuvia: Kenialaisnaisen esikuvana on Nobelin rauhanpalkinnon voittanut ympäristöaktivisti Wangari Maathai, nigerialaiskirjailijan esikuvana suosittu kirjailija Chimamanda Ngozi Adichie ja nepalilaisen naisen esikuvana juoksija Mira Rai (ks. lisätietoja liitteestä). Osasivatko opiskelijat kuvitella näille henkilöille tällaisen elämän? Jos ei, mistä tämä voisi johtua?

5.2. Paperikoriharjoitus

#etuoikeudet, valtarakenteet

Tavoite

Opiskelijat tunnistavat omia etuoikeuksiaan ja ymmärtävät, miksi etuoikeuksista on tärkeä puhua.

Kesto

20 minuuttia

Mitä tarvitsen

Kahden eri värisiä paperilappuja ja tyhjän paperikorin

Ohjeet

Tehtävä A)

Pyydä luokkaa asettumaan jonoon syntymäpäivän perusteella, ja muodosta jonon perusteella kaksi ryhmää: tammi-kesäkuussa syntyneet ja heinä-joulukuussa syntyneet.

Jaa ryhmät niin, että toinen on toisella puolella, ja toinen toisella puolella tilaa. Aseta paperikori ryhmien väliin niin että se on lähempänä tammi-kesäkuussa syntyneiden ryhmää. Jaa jokaiselle oppilaalle paperi, ja pyydä heitä tekemään siitä paperipallo. Seuraavaksi pyydä opiskelijoita heittämään paperipallot paperikoriin yhtä aikaa.

Kysy opiskelijoilta:

- kumpi ryhmä sai eniten osumia paperikoriin? miksi?
- mitä ajattelet tämän pelin säännöistä? olivatko ne mielestäsi reilut?
- miltä harjoitus tuntui voittajajoukkueesta? entä häviäjistä?

Voit kertoa, että historiallisista tapahtumista, totutuista tavoista ja ryhmien

muotoutumisesta johtuen jotkut ihmiset ovat etuoikeutetummissa asemassa kuin toiset. Heillä on enemmän valtaa. Joskus emme edes huomaa, että hyödyimme historiallisista olosuhteista (tai valtarakenteista) tai kyseenalaista niitä olosuhteita, jotka asettavat toiset etuoikeutetumpaan asemaan kuin toiset. Hyväksymme vain olevamme etuoikeutetumpia, ”lähempänä koria”, kuin muut.

Kysy osallistujilta: Tuleeko teille mieleen esimerkkejä tavoista, perinteistä, asenteista tai normeista, jotka ovat asettaneet tai asettavat jotkut ihmiset etuoikeutetumpaan asemaan kuin toiset? Esim. yliopistojen maksulliset valmennuskurssit, vammaisten syrjintä, rasismi: minkälaisia opiskelijoita kannustetaan mihinkin ammatteihin, kieli, kansalaisuus, sukupuoliroolit ja -normit.

Kerro, että etuoikeudet tai perusteet syrjiä jotakuta johtuvat usein ainoastaan ihmisen ominaisuuksista tai identiteetistä. Ei siitä, että he olisivat esimerkiksi työskennelleet muita enemmän. Etuoikeus on siis etu tai mahdollisuus, jonka ihminen on saanut ilman omaa ansiotaan.

Tehtävä B)

Korosta, että ei ole aina helppoa nähdä olevansa etuoikeutetussa asemassa. Seuraavaksi teemme harjoituksen, jonka tarkoitus on havainnollistaa miten etuoikeudet auttavat meitä saavuttamaan tavoitteita (joiden saavuttamista saatamme pitää itsestäänselvyytenä). Pyydä osallistujia hakemaan paperipallo takaisin roskiksesta. Seisokaa isossa piirissä korin ympärillä. Kerro, että luet seuraavaksi tarinan. Jokaisen tulisi nyt kuvitella olevansa tarinan kuvailema henkilö.

Tarina: Helsinkiläinen Matti on juuri päättänyt lukion toisen luokan, ja on alkanut miettiä vaihtoehtojansa jatko-opiskelun suhteen. Hän käy tutustumassa

useissa yliopistoissa ja korkeakouluissa nähdäkseen mitä on tarjolla, ja millaista opiskeluelämä on. Matin korkeakoulutetut vanhemmat osaavat myös neuvoa häntä valinnassa. Kesälomallaan Keski-Euroopassa Matti pääsee tutustumaan myös saksalaisiin ja hollantilaisiin yliopistoihin. Matin vanhemmat ovat lupautuneet maksamaan poikansa lukukausimaksut, jos hän päättää lähteä ulkomaille opiskelemaan.

Nyt, menkää seisomaan sille etäisyydelle paperikorista, miten ajattelette Matin sijoittuvan suhteessa tavoitteeseen eli yliopistoon pääsemistä. Jos siis päätätte seisoa todella lähellä paperikoria, tarkoittaa se sitä, että ajattelette että Matin on helppo päästä yliopistoon opiskelemaan. Kun kaikki ovat liikkuneet, pyydä osallistujia heittämään paperipallo uudestaan yhtä aikaa paperikoriin.

Kysy osallistujilta:

- Mitä etuoikeuksia ajattelette Matilla olevan?
- Mitä rajoitteita/ hidasteita ajattelette Matilla olevan?

Käykää sitten yhteisesti läpi etuoikeudet.

Näitä ovat:

- Sosioekonominen asema.
- Matin vanhemmilla on varaa viedä hänet tutustumaan ulkomaisiin yliopistoihin, ja he pystyvät maksamaan hänen mahdolliset lukukausimaksunsa. Taloudellinen turvaverkko tuo mukanaan lukuisia etuoikeuksia kuten esimerkiksi sen, että Matti voi rauhassa keskittyä opintoihinsa rahasta murehtimisen sijaan.
- Koulutus. Matti ei ole ensimmäisen sukupolven korkeakouluopiskelija, mikä tarkoittaa sitä, että hänen on helppo saada tietoa yliopistokulttuurista, tavoista, säännöistä yms. vanhemmiltaan.
- Kieli. Suomea äidinkielenään puhuvan Matin on helppo saada tietoa ja selviytyä

korkeakouluopinnoissaan.

- Kansallisuus. Matti on suomalainen ja EU-kansalainen, mikä tarkoittaa sitä, että hänen ei tarvitse maksaa Suomessa lukukausimaksuja. Jos hän päätyisi muualle Eurooppaan opiskelemaan, hänen tarvitsisi maksaa sielläkin vain samat lukukausimaksut, kuin paikalliset opiskelijat.
- Perhestatus. Matti tulee kaksivanhempaisesta, heteroseksuaalisesta kodista. Hänen perhemuotonsa on normin mukainen ja siten myös yhteiskunnan hyväksymä. Hänen ei tarvitse pelätä joutuvansa leimatuksi tai syrjityksi taustansa takia.

Kerro opiskelijoille, että etuoikeudet eivät takaa sitä, ettei ihminen kohtaa vaikeuksia elämässään, mutta se vähentää niiden todennäköisyyttä. Jos esimerkiksi tarinan Matti sattuisi sairastumaan, hänellä olisi paljon paremmat turvaverkot käytettävissään verrattuna vähemmän etuoikeutettuun nuoreen.

Lopuksi kerro vielä, että etuoikeuksista keskusteleminen on tärkeää, sillä usein sokeudumme omille etuoikeuksillemme. Jos havaitsemme etuoikeutemme, meidän on helpompi ymmärtää omaa rooliamme eriarvoisuutta tuottavassa järjestelmässä ja lähteä poistamaan esteitä vähemmän etuoikeutettujen tieltä.

Tehtävä pohjautuu Canadian Center for Diversity and Inclusion harjoitukseen Paper Basket Exercise¹².

12 <https://ccdi.ca/media/1588/toolkit-2-exploring-my-power-and-privilege.pdf>

5.3. Länsikeskeinen historia

#etnosentrismi, länsikeskeisyys

Tavoite

Herätellä keskustelua siitä, kenen näkökulmasta opiskelemme historiaa, ja saada osallistujat huomaamaan, miten historian tulkitseminen liittyy laajempaan maailmankuvaamme.

Kesto

10-15 minuuttia

Mitä tarvitsen?

Taulu ja liituja/ tusseja

Ohjeet

Piirrä taululle tai lattiaan aikajana, esimerkiksi ajanlaskun alusta eteenpäin. Pyydä opiskelijoita asettamaan historiallisia tapahtumia aikajanelle, niin että jokainen kirjoittaa 1-3 ensimmäisenä mieleen tulevaa tapahtumaa. Pohtikaa yhdessä, miksi juuri nämä tapahtumat valikoituivat. Miten tapahtumat sijoittuvat maantieteellisesti? Valitsisiko vaikka kiinalainen tai brasilialainen samat tapahtumat?

Jos aikaa jää, pohtikaa, mistä ajanlasku on alkanut ja millaisia muita ajanlaskujärjestelmiä maailmassa on. Mitä valinnat kertovat historian opetuksesta Suomessa? Miksi joistain tapahtumista opiskellaan koulussa, ja miksi toiset jäävät pimentoon?

Tehtävä pohjautuu Suomen partiolaisten partio-ohjelman tehtävään Aikajana.¹³

13 <https://partio-ohjelma.fi/partio-ohjelma/samoajat-15-17-v/paussit-s/suhde-yhteiskuntaan-s/eriarvoisuus-s/aikajana/>

5.4. Kartat länsikeskeisyyden paljastajina

#etnosentrismi, kartat, maailmankuva, länsikeskeisyys

Tavoite

Tehtävän tavoitteena on pohtia karttojen vaikutusta länsikeskeisen maailmankuvan muodostumiseen ja ylläpitämiseen.

Kesto

15-75 minuuttia, riippuen valituista tehtävistä sekä keskusteluaktiivisuudesta

Mitä tarvitsen?

Tehtävästä riippuen nettiyhteyden, selailuun laitteita (esim. tietokoneet, tabletit) ja maantiedon, historian tai yhteiskuntaopin oppimateriaaleja

Ohjeet

Kaksiulotteiset maailmankartat vääristävät väkisin aina pinta-aloja, välimatkoja, muotoja tai suuntia. Valitsemamme karttaprojektio vaikuttaa siihen, millaisena maailman käsitämme. Yleisimmin käytetyssä karttaprojektiossa, Mercatorin projektiossa, napojen lähellä olevat alueet on kuvattu suhteellista kokoaan suurempina, minkä takia Eurooppa näyttäytyy suurempana kuin se oikeasti onkaan. Eurooppa on myös asetettu kartassa keskelle ja ylös, vaikka pohjoisen sijoittaminen ylös on puhtaasti sopimuskymsymys, sillä avaruudessa ei ole ylä- eikä alapuolta. Euroopan sijoittaminen ylös ja keskelle vahvistaa ajatusta pohjoisen pallonpuoliskon keskeisyydestä etelään verrattuna.

Valitse alta yksi tai useampi tehtävä:

A) Pyydä osallistujia pohtimaan, miltä maailmankartta näyttäisi, jos sen olisivat piirtäneet australialaiset tai kiinalaiset kartantekijät. Verkosta löytyy paljon eri näkökulmista piirrettyjä karttoja, joita voi tutkia pohdinnan lomassa. ”Ylösalaisin” olevia karttoja löytyy esimerkiksi [täältä](#)¹⁴.

B) Maantiedon tai historian ja yhteiskuntaopin tunnilla: Tutkikaa karttoja omassa

14 <https://www.flourish.org/upsidedownmap/>

oppimateriaalissa.

- Mistä näkökulmasta ne on esitetty?
- Voisiko niitä parantaa, miten?

Esimerkiksi Yhdysvalloissa on joissain kouluissa siirrytty käyttämään Gallin-Petersin karttaprojektiota. Pyydä opiskelijoita pohtimaan, miten tämä muuttaa kuvaa maailmasta, ja miten kartoilla voidaan purkaa länsikeskeistä maailmankuvaa.

C) Tehkää osallistujien kanssa yhteisesti tai pienryhmissä Ylen sivuilta löytyvä [tietovisa](#) kartan mittasuhteista.¹⁵

15 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/06/09/huijaavatko-kartat-sinua-testaa-tietosi>

5.5. Uutisanalyysi

#representaatiot, media, etnosentrismi

Tavoite

Pohtia, miten eri esittämisen tavat vaikuttavat mielikuvien syntyyn, sekä harjoitella kriittistä medialukutaitoa

Kesto

Tehtävä A 30 min + tehtävä B 30 min

Mitä tarvitsen?

Afrikan maihin tai muihin ns. kehitysmaihin sijoittuvia uutisartikkeleita

Ohjeet

Alusta tehtävää kertomalla opiskelijoille alla olevat seikat Afrikan/kehitysmaiden representaatiosta suomalaisessa uutismediassa. Lisätietoa aiheesta löydät oppaan teoriaosuuden kohdasta Kehitysmaat ja kehitysmaiden naiset mediassa. Liitteessä 3 olevasta malliartikkelista voit katsoa vinkkejä artikkelien käsittelyyn.

- Köyhyys, konfliktit ja katastrofit korostuneita uutisoinnissa
- Uutiset kerrotaan usein länsinäkökulmasta ja ne vahvistavat jakoa ”meihin ja niihin”
- Kehitysmaiden naiset hyvin näkymättömiä uutisissa
- Naisilla usein passiivisia rooleja, miehet useimmiten asiantuntijoina

Jaa sitten opiskelijat pienryhmiin ja anna jokaiselle ryhmälle uutisartikkeli analysoitavaksi seuraavien apukysymysten avulla:

- Millaisen kuvan uutinen antaa kyseessä olevasta maasta?
- Jos et tietäisi tästä maasta mitään muuta kuin mitä uutisessa kerrotaan, millainen olisi mielikuvasi?
- Esiintyykö uutisessa naisia tai miehiä? Millaisia rooleja heillä on? Ketkä pääsevät ääneen?

- Mitä jätetään kertomatta?
- Jos uutisessa on kuvia, keitä niissä esiintyy? Onko kuvattavien nimet mainittu?
- Millaista tarinaa kuva kertoo?
- Vahvistaako uutinen stereotypioita vai purkaako se niitä?

Utisanalyysit puretaan yhteisesti niin, että kukin ryhmä esittelee muille uutisensa ja analyysinsä.

Jos haluatte jatkaa työskentelyä uutisartikkeleiden parissa, voitte kirjoittaa vaihtoehtoisia uutisia samasta aiheesta. Tässä huomiota kannattaa kiinnittää erityisesti niihin kohtiin, joiden olitte huomanneet vahvistavan stereotypioita tai esittävän uutisissa kuvatut tai ääneen päässeet ihmiset kyseenalaisella tai epäeettisellä tavalla.

5.6. Videoraati

#representaatiot, media, stereotyypiat

Tavoite

Pohtia, millaisia vaikutuksia stereotyyppisten representaatioiden näkemisellä on käsitykseemme kehityksestä ja kehitysmaista

Kesto

45 minuuttia

Mitä tarvitsen?

Kampanjavideoita (ks. vinkkilaatikko), videotykin, paperia ja kyniä opiskelijoille

Ohjeet

Alusta tehtävää kertomalla avustusjärjestöjen kohtaamasta varainhankinnan dilemmasta: Miten kerätä rahaa hyvään tarkoitukseen toistamatta kuluneita stereotyyppioita kehitysmaista? Monet järjestöt haluavat tuoda viestinnässään esiin kehitysongelmien kompleksisuutta ja kehitysmaiden erilaisia todellisuuksia, mutta toisaalta on todettu, että kurjuuden ja köyhyyden korostaminen on varainhankinnallisesti tehokasta. Keskustele opiskelijoiden kanssa, mitä haittaa tällaisten yksipuolisten kuvien näkemisestä voi olla. Taustatietoa keskusteluun saa oppaan teoriaosuudesta.

Valitse 4-5 avustusjärjestön kampanjavideota, jotka näytät luokalle. Jokaisen videon jälkeen opiskelijat saavat keskustella videosta muutaman minuutin pienryhmissä alla olevia kysymyksiä apuna käyttäen. Voit jättää ensimmäisen kysymyksen pois, jos ette ole keskustelleet yhden tarinan vaarasta ryhmän kanssa. Jokainen pienryhmä antaa videolle arvosanan sen mukaan, miten hyvin katsoo videon täyttävän checklistin kriteerit. Ryhmien arvosanat lasketaan yhteen, ja jokainen ryhmä myös perustelee lyhyesti arvosanansa. Lopuksi katsotaan, mikä video sai eniten ja mikä vähiten pisteitä.

Checklist videoiden arviointiin

- Onko videossa ”yhden tarinan vaara”?
- Käytetäänkö videossa hyväksi ihmisten hätää?
- Pääseekö kohderyhmä itse ääneen vai puhuuko joku heidän puolestaan?
- Esitetäänkö videon ihmiset aktiivisina toimijoina vai autettavina kohteina?
- Millaisia tunteita video herättää: sääliä ja surua vai aitoa yhteenkuuluvuutta?

Hyviä ja huonoja kampanjavideoita löytyy Radi-Aid kampanjan sivuilta www.radiaid.com kohdasta Radi-Aid Awards. Radi-Aid on norjalaisen Norwegian Students' & Academics' International Assistance Fundin (SAIH) kampanja, jonka tavoitteena on muuttaa käsityksiä köyhyydestä ja kehityksestä ja haastaa stereotyyppioita. Sivuilta löytyy paljon lisämateriaalia aiheen käsittelyyn.

5.7. Käänteiset roolit

#representaatiot, stereotypiat, media, ”rotu”, normit, valta, intersektionaalisuus

Tavoite

Herätellä opiskelijoita pohtimaan erilaisia normeja ja yhteiskunnan valtarakenteita sekä haastaa ajatusmallejamme. Tehtävä ohjaa myös kriittiseen kuvien tulkintaan.

Kesto

20 minuuttia

Mitä tarvitsen?

[Tästä linkistä](#) löytyvä kuvasarja¹⁶ printattuna niin, että jokaisella ryhmällä on yksi analysoitava kuva

Ohjeet

Tehtävässä tarkastellaan kolmea O, the Oprah Magazine -lehdessä keväällä 2017 julkaistua kuvaa, joissa totutut roolit on käännetty ylösalaisin. Kuvasarja suuntaa huomion erityisesti sukupuolirooleihin, ihonväriin ja luokkaeroihin liittyviin näkymättömiin normeihin ja eri taustoista tulevien naisten välisiin valtasuhteisiin.

Jaa opiskelijat pienryhmiin ja anna jokaiselle yksi kuva analysoitavaksi alla olevien kysymysten avulla. Purkakaat keskustelut yhdessä.

- Poikkeavatko kuvan roolit jotenkin totutusta?
- Millaisia rooleja näet? Millaiset henkilöt ovat missäkin roolissa?
- Millaisia tunteita kuvat herättävät?
- Miksei kuvassa (oletettavasti) ole miehiä tai poikia?
- Muuttuisiko tulkinta, jos kuvassa olisi miehiä/poikia? Miten?
- Mikä on kuvan idea? Mitä kuvalla halutaan viestittää?
- Miten kuvat liittyvät valtasuhteisiin tai valtarakenteisiin?

16 <https://mic.com/articles/177195/these-three-pictures-make-a-powerful-statement-about-race-and-power-among-women#.BrQRNoFe7>

PS. Tehtävä on hyvä johdanto rakenteellisen rasismien käsittelyyn opiskelijoiden kanssa. Vinkkejä rasismista keskustelemiseen löydät oppaan teoriaosuudesta. Kuvien kautta voi käsitellä myös intersektionaalisuuden käsitettä: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan intersektionaalisuus tarkoittaa:

*"Yksilön identiteettiin ja asemoitumiseen yhteiskunnallisissa valtasuhteissa vaikuttavat sukupuolen lisäksi monet muutkin erot, kuten yhteiskuntaluokka, ikä, etninen tausta ja seksuaalinen suuntautuminen. Intersektionaalisuus ei silti ole pelkästään monien eri yhteiskunnallisten erontekojen yhtäaikaista vaikuttamista vaan viittaa nimenomaan siihen, miten ne vaikuttavat toisiinsa. Esimerkiksi naisena oleminen on erilaista keski-ikäiselle valkoiselle heteroseksuaaliselle naiselle kuin nuorelle tummaihoiselle homoseksuaaliselle naiselle."*¹⁷

17 <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolentutkimus/intersektionaalisuus-sukupuolentutkimuksessa>

5.8. Käyttäydy kuin mies

#sukupuoliroolit, normit, heteronormatiivisuus

Tavoite

Saada opiskelijat pohtimaan sukupuoleen ja erityisesti maskuliinisuuteen liittyviä normeja ja odotuksia.

Kesto

15 minuuttia

Mitä tarvitsen?

Taulu ja liituja/ tusseja

Ohjeet

Kirjoita taululle ”käyttäydy kuin mies”. Pyydä opiskelijoita pohtimaan, mitä tällä kehotuksella yleensä tarkoitetaan. Vastauksina voi olla esimerkiksi: Ei saa itkeä, ei saa näyttää tunteita (paitsi suuttumusta), pitää olla kova, pitää olla lihaksikas/ urheilullinen, pitää pystyä elättämään perhe, ym. asioita, jotka yleensä liitetään yhteiskunnassamme miehiseen käytökseen. Kirjoita itse, tai pyydä opiskelijoita kirjoittamaan vastaukset taululle. Kun vastauksia ei enää tule, pohdi opiskelijoiden kanssa alla olevia kysymyksiä.

- Mitä taululla olevat kuvaukset ”miehisestä miehestä” kertoo miehiin kohdistuvista odotuksista yhteiskunnassamme?
- Mistä nämä paineet toimia ”miesmäisesti” tulevat? Esimerkiksi: kaveripiiri, perhe, koulu, TV ja muu media.
- Mitä nimityksiä käytetään miehestä, joka ei mahdu tämän mies-laatikon sisään? Mitä tällaiselle miehelle saattaa tapahtua ryhmässä? Esimerkiksi: Kiusaamista tai ulossulkemista.

Kerro opiskelijoille, että [tutkimuksen](https://promundoglobal.org/2017/03/30/promundo-axe-launch-first-ever-man-box-report/)¹⁸ mukaan monet miehet kokevat, että

18 <https://promundoglobal.org/2017/03/30/promundo-axe-launch-first-ever-man-box-report/>

yhteiskunta odottaa heidän toimivan tietyllä tavalla, mutta jos kysytään miehiltä heidän omia mielipiteitään, niin monet oikeasti toimivat tai haluaisivat toimia toisin. Monet saattavat myös kuvitella, että suurin osa muista miehistä käyttäytyy näiden roolien mukaisesti. Jos miehet tiedostaisivat, että suurin osa ei kannata näitä käyttäytymismalleja, niin paineet käyttäytyä samalla tavalla eivät olisi niin kovat.

Jos haluatte jatkaa keskustelua, voit vielä kysyä

- Mikä yhteys näillä odotuksilla on esim. miesten lyhyempään eliniänodotukseen tai väkivaltaiseen käytökseen?

Esimerkiksi: miehet kokevat, että heidän odotetaan ottavan riskejä tai käyttäytyvän aggressiivisesti. Paine käyttäytyä roolien mukaisesti voi lisätä mielenterveysongelmia ja itsetuhoisia ajatuksia. Riskien ottaminen sen sijaan voi kasvattaa alkoholinkäyttöä tai riskiä joutua liikenneonnettomuuksiin.

- Mitä seurauksia näillä odotuksilla voi olla naisille?

Esimerkiksi: Hoivavastuun kertyminen naisille, seksuaalinen häirintä tai naisiin kohdistuva väkivalta.

5.9. Menetetty vallankumous?

#tasa-arvo, sukupuoliroolit, työmarkkinat, maailmankaupan rakenteet

Tavoite

Opiskelijat saavat tietoa siitä, miten länsimaissa voittoa keräävien monikansallisten yritysten toiminta vaikuttaa työntekijöiden olosuhteisiin kehitysmaissa. Opiskelijat pohtivat myös työn sukupuolittumista maailmalla ja Suomessa. Tarkoituksena on tuoda esiin sukupuolten välistä epätasa-arvoa globaalina ongelmana, ei vain kehitysmaiden asiana.

Kesto

30 minuuttia tai 60 minuuttia riippuen siitä tehdäänkö vain A tai B -kohta, vai molemmat.

Mitä tarvitsen?

["Menetetty vallankumous?"](#)¹⁹-video, videotykki, äänentoisto

Ohjeet

Katsokaa ensin yhdessä Finnwatch ja Swedewatch -järjestöjen tekemä video "Menetetty vallankumous?". Tee sitten tehtävä A tai B tai molemmat.

Tehtävä A) Kenellä on vastuu?

Kerro, että vaikka monikansalliset yritykset ovat tuoneet kehitysmaihin työpaikkoja ja talouskasvua, talouskasvu ei jakaudu tasaisesti, ja usein jo valmiiksi heikoimmassa asemassa olevat hyötyvät siitä melko vähän. Työntekijöiden palkat jäävät usein pieniksi, eivätkä työolosuhteet aine ole turvallisia. Lisäksi muun muassa korruption ja verokikkailun takia kehitysmaat menettävät paljon verotuloja, joilla voitaisiin parantaa sosiaaliturvaa ja yhteiskunnan palveluita. Kehitysmaista pakenee vuosittain jopa kymmenkertainen määrä rahaa niille annettuun kehitysapuun verrattuna²⁰.

19 <https://vimeo.com/41136296>

20 <https://docplayer.fi/2879784-Kehitysyhteistyön-palvelukeskus-laiton-paao-mapako-kehitysmaista-kehitysapua-koyhilta-rikkaille.html>

Pyydä opiskelijoita miettimään hetki pienissä ryhmissä seuraavaa kysymystä:

Kenellä teidän mielestänne on vastuu köyhempien maiden työoloista?

Käykää vastaukset sen jälkeen yhteisesti läpi. Vastuun voisi ajatella kuuluvan esimerkiksi seuraaville tahoille

- Työntekijät
- Bangladeshin valtio
- Suomen valtio (osana EU:ta tai YK:ta)
- Yritykset
- Kuluttajat/ kansalaiset Suomessa

Jaa sitten luokka viiteen ryhmään. Anna jokaiselle tehtäväksi miettiä yhden vastuutahon näkökulmasta kysymystä: Mitä tämä taho voisi teidän mielestänne tehdä tehtaalla työskentelevien naisten elinolojen parantamiseksi?

- **Työntekijät itse**

Protestoida, lakkoilla tai liittyä esimerkiksi ammattiliittoon.

- **Bangladeshin valtio**

Vahvistaa sosiaaliturvaa ja yhteiskunnan palveluita (tarjoamalla esimerkiksi päivähoitoa lapsille), sallia ammattiliitot, parantaa lainsäädäntöä ja valvoa sen noudattamista.

- **Suomen valtio (osana EU:ta tai YK:ta)**

Painostaa ja tukea Bangladeshin valtiota uudistuksissa, valvoa paremmin yritysten toimintaa ulkomailla, laatia sitovat säännöt kaupankäyntiin ja suitsia laitonta pääomapakoa.

- **Yritykset**

Selkeyttää tuotantoketjuaan sekä noudattaa lakeja ja kansainvälisiä säädöksiä ja sopimuksia. Tarjota työntekijöille terveydenhuoltoa, lastenhoitoa,

työmatkakuljetuksia ja asuntoloita.

- **Kuluttajat/kansalaiset Suomessa**

Kuluttajat voivat selvittää asioita ja valita eettisen vaihtoehdon, jos mahdollista. He voivat myös painostaa yrityksiä ja poliitikkoja esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Boikottia suositellaan vain ääritapauksissa, jotta työpaikat eivät vaarannu.

Tehtävä B) Naiset työelämässä

Maailman mittakaavassa palkkatyössä käyminen on hyvin sukupuolittunutta. Vain puolet naisista ovat työmarkkinoiden käytettävissä, eli etsivät aktiivisesti töitä tai ovat palkkatyössä, kun miehillä tämä luku on yli 75%. Erityisen suuri ero miesten ja naisten välillä on Etelä-Aasiassa ja arabimaissa. Naiset kuitenkin tekevät töitä paljon palkatonta työtä: Esimerkiksi Afrikassa naiset työskentelevät paljon maataloudessa ja tuottavat jopa 80% maanosan ruuasta. Naiset ympäri maailmaan tekevät myös paljon palkatonta hoivatyötä kotitalouksissa²¹. Keskustelkaa sitten seuraavista kysymyksistä:

Miksi tehtailla on lähinnä naisia töissä?

Naisilla on keskimäärin alhaisempi koulutustaso. Naiset eivät yleensä olleet kodin ulkopuolella töissä, kun vaatetehtaat tulivat Bangladeshiin. Sukupuoliroolit ja stereotypiat: naisten ajatellaan olevan näppäräsormisia ja hyviä käsitöissä. Naiset ovat myös perinteisesti tehneet käsitöitä kotona.

Miksi naiset osallistuvat vähemmän työmarkkinoille globaalisti?

Naisilla ei ole ehkä ollut yhtä hyviä mahdollisuuksia kouluttautua kuin miehillä. Myös vastuu kodista ja lastenhoidosta on kasautunut usein naisille, jolloin palkkatyössä käyminen on ollut hankalaa. Naisten työntekoa kodin ulkopuolella

21 <https://www.maailma.net/uutiset/naisten-palkkatyon-lisaaminen-toisi-biljoon-ahyodyt>

ei kaikkialla pidetä soveliaana. Toimivat julkiset palvelut, kuten esimerkiksi lasten päivähoido, edesauttaisivat naisten mahdollisuuksia käydä töissä, mutta kaikkialla niitä ei ole tarjolla.

Miksi Suomessa on enemmän naisia kuin miehiä matalapalkka-aloilla?

Suomen työmarkkinat ovat muihin EU-maihin jopa erittäin sukupuolittuneet. Yhteiskunnan normit ja odotukset ohjaavat siihen, että yhä nykyäänkin suomalaisten peruskoulun päättävien tyttöjen ykkössuosikki on hoiva-ala, kun taas pojat haluavat teknologia-alalle. Niin kutsutut naisten alat ovat perinteisesti olleet huonopalkkaisia. Miestä on pidetty perheen elättäjänä, ja naisten tienestejä vain täydentävinä. Naisen työn on katsottu olevan ”kutsumus”, ja siksi palkitsevaa itsessään. 60-luvulle asti jopa työehtosopimuksissa luki, että naisille voi maksaa pienempää palkkaa samasta työstä. Naisten on yhä edelleenkin hankalampi edetä työelämässä, sillä vastuu kodista ja lapsista kasautuu heille. Tämä hankaloittaa myös lapsettomien naisten etenemistä, sillä nuoren naisen palkkaamista pidetään riskinä.

Miksi on tärkeää, että naiset osallistuvat työmarkkinoille?

Tärkeimpänä syynä on naisten oikeus tienata omaa rahaa ja saada taloudellista itsenäisyyttä. Lisäksi työntekijöiden lisääntynyt määrä olisi hyväksi maailmantaloudelle. Naisten mukaantulo on myös parantanut monien yritysten tulosta.

6. Tehtäviä purkuun ja kertaukseen

6.1. Sanaselitys

Tavoite

Kerrata oppaan tehtävissä esiin tullutta sanastoa

Kesto

10 minuuttia

Tarvitset

Sanaselityskortit (liite 4) tulostettuna ja leikattuna

Ohje

Opiskelijat selittävät korttien sanoja toisilleen joko pareittain tai ryhmissä Alias-tyyliin. He voivat lukea korteissa valmiina olevan selityksen tai selittää sanan omin sanoin. Voit valikoida sanoista ryhmällesi sopivimmat.

6.2. Unelmat ja ratkaisut -kartta

#syrjintä, tasa-arvo, ratkaisut

Tavoite

Opiskelijat pääsevät miettimään konkreettisia ratkaisuja syrjinnän kitkemiseksi

Kesto

20 minuuttia

Tarvitset

Kyniä ja paperia, halutessasi myös vanhoja lehtiä, saksia ja liimaa

Ohjeet

Jaa opiskelijat pienryhmiin. Jokainen ryhmä saa kyniä ja paperin ja kirjoittaa paperin keskelle yhden tasa-arvo-ongelma, joka olisi korjattuna heidän unelmamaailmassaan, esim. ”Suomessa kaikilla nuorilla on yhtäläiset mahdollisuudet kouluttautua haluamaansa ammattiin”. Jos teitte aluksi Unelmapatsaat -harjoituksen, ryhmät voivat tehdä karttansa samasta unelmasta.

Seuraavaksi ryhmät keksivät mahdollisimman paljon asioita, joita voivat itse tehdä tavoitteen edistämiseksi, esim. ”Voin purkaa haitallisia sukupuolirooleja omalla käytökselläni” tai ”Voin olla yhteydessä päättäjiin, jotta he panostaisivat enemmän poikien syrjäytymisen ehkäisemiseen”. Ratkaisut kirjoitetaan unelman ympärille. Jos teillä on käytössänne vanhoja lehtiä, opiskelijat voivat kuvittaa karttaansa niistä leikatuilla kuvilla.

6.3. Mahdollisimman monta tapaa vaikuttaa

#vaikuttaminen, ratkaisut

Tavoite

Opiskelijat keksivät erilaisia tapoja vaikuttaa yhteiskunnassa

Kesto

10 minuuttia

Tarvitset

Kyniä ja paperia osallistujille

Ohjeet

Jaa opiskelijat pienryhmiin ja tulosta jokaiselle ryhmälle seuraavalla sivulla oleva ohjeteksti. Anna ryhmille muutama minuutti aikaa lukea teksti ja päättää, mihin kohteeseen haluavat vaikuttaa. Luettuaan tehtävän kaikki ryhmät aloittavat ideoinnin samaan aikaan. Anna heille viisi minuuttia aikaa keksiä mahdollisimman monta vaikuttamistapaa. Lopuksi ryhmät kertovat muille omat ideansa. Eniten ideoita keksinyt ryhmä voittaa.

Hyviä uutisia!

Bangladesh on päättänyt korottaa tehdastyöntekijöiden minimipalkan työntekijöiden vaatimuksen mukaisesti 54 eurosta 163 euroon kuussa, ja valvoa minimipalkkasäännösten noudattamista entistä tiukemmin

Tämä tarkoittaa kuitenkin käytännössä sitä, että vaatteiden tuotannon hinta nousee. Suomalainen vaateketju Mannstock on jo pitkään ostanut vaatteiden tuotannon bangladeshilaiselta tehtaalta, ja punnitsee nyt vaihtoehtojaan uuden kilpailutilanteen edessä. Mannstock pelkää, että vaatteiden hintaa joudutaan nostamaan niin paljon, etteivät ne enää mene kaupaksi.

Mannstock ilmoittaa, että aikoo siirtää tuotantonsa Etiopiaan, jossa vaatteiden tuotanto on halvempaa. Suomalaisena kuluttajana olet luonnollisesti huolissasi siitä, miten tuotannon siirtäminen vaikuttaa bangladeshilaisten tehdastyöntekijöiden elämään. Haluat tehdä jotain vaikuttaaksesi tilanteeseen.

Valitkaa ryhmässä YKSI seuraavista vaikuttamisen kohteista:

- Yritysvastuu. Mannstockin vastuu niistä seurauksista, mitä tuotannon siirtämisellä on bangladeshilaisten tehdastyöntekijöiden elämään.
- Halpavaatetrendi. Asenneilmapiiri, jonka mukaan vaatteiden tulee olla halpoja ja niitä tulee olla paljon. Niiden ei kuitenkaan täydy kestää kovin kauaa, sillä trendit ovat lyhyitä. Vanhat vaatteet voi aina viedä kirpparille.
- Suomalaiset poliitikot. Suomalaisilla poliitikoilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, että YK:ssa ja EU:ssa säädettäisiin yhtenäisistä yritys vastuusopimuksista. Tällaiset sopimukset voisivat sitouttaa kaikki yritykset noudattamaan samoja vastuullisuusperiaatteita.

Miettikää sitten mahdollisimman monta tapaa vaikuttaa valitsemaanne kohteeseen. Kirjatkaa kaikki ideat (hyvät ja huonot) ylös erilliselle paperille. Tarkoitus on keksiä mahdollisimman monta ideaa ilman sensuuria!